

6. Филипчук Т.В. Актуальність використання дидактичних ігор в екологічному навчанні і вихованні сільської молоді // Екологічна освіта та просвіта в сільській школі: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: ВЕЛ. – 2005. – С. 78-82.

РЕФОРМУВАННЯ СТАРШОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ ТА ДОПОМОГА УЧНЯМ В ОПАНУВАННІ БІОЛОГІЧНИМИ ПОНЯТТЯМИ

Скоряк А.Г. (Полтава)

Метою сучасної освіти є створення умов для розвитку та саморозвитку учнів, виховання в них здатності самостійно приймати рішення. Саме тому в центрі політики, яку проводить сучасна держава, стає особистість людини. Це в свою чергу відповідно вимагає докорінних перетворень у системі самої освіти. Тобто це вимагає її реформування. Прикладом є перехід до дванадцятирічної школи з новими навчальними планами та стандартами, введення старшої профільної школи, заміна випускних та вступних екзаменів зовнішнім сертифікованим оцінюванням навчальних досягнень учнів, зміна форм та методів навчання у зв'язку з переорієнтацією від школи знань, умінь та навичок до школи розвитку окремої цілісної особистості.

З прийняттям ряду нових законів розпочався новий, уже сучасний етап у розвитку самого процесу навчання та розвитку наших дітей, учнів. Прикладом є Закон України «Про загальну середню освіту»(1991), Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) (2001), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Концепції профільного навчання в старшій школі (2003) та ін.[7;5]

Тепер навчання враховує більшою мірою інтереси, навички, нахили, здібності та особистісну мету власне самих старшокласників, зважає на майбутню професійну освіту та певні життєві перспективи наших же дітей у власній державі в цілому. [6;1]Прикладом є стаття 30 Закону України «Про загальну середню освіту», де вказується: «Державний стандарт загальної середньої освіти – зведення норм і положень, що визначають державні вимоги до освіти учнів і випускників шкіл на рівні початкової, базової і повної загальної середньої освіти та гарантії держави у її досягненні».[3;1-2]

Державний стандарт забезпечує формування загальноосвітньої грамотності учнів, їх соціалізацію.[4;1-2]

Запровадження Державного стандарту не означає жорстку регламентацію всього навчального процесу чи його якихось окремих частин, а навпаки, відкриває широкі можливості для педагогічної творчості не лише вчителів, але й самих учнів.[5;1-2]

Стрімке зростання обсягу знань та вдосконалення процесу навчання поряд з відносно низьким рівнем закріплення та застосування цих знань призводить до виникнення різноманітних протиріч. Вимоги до розумової діяльності учня постійно зростають, але можливості самого учня засвоювати та використовувати здобуті знання залишаються на низькому рівні. Розрив між здобутими і засвоєними знаннями останнім часом стає дедалі більшим.

Засвоєння знань – складний процес, який забезпечує оволодіння суспільно-історичним матеріалом та досвідом, зафіксованим у поняттях, термінах, законах, правилах. Проблема формування й розвитку біологічних понять є найголовнішою під час навчання біології. [1;7-8]

У навколишньому світі є безліч предметів і явищ, і якби ми намагалися

кожне з них назвати окремим словом, то той словниковий запас, яким ми повинні були б користуватися, став би неосяжним, а сама мова – недоступною для людини. Кожне таке слово являє собою поняття, яке належить не одному предмету, а класу однотипних предметів, виділених за невеликою сукупністю загальних, специфічних і суттєвих ознак. А.Р.Лурія зазначав, що «слово подвоює світ і дає змогу людині подумки оперувати предметами навіть за їх відсутності».[2;125-133]

Поняття унеможливають узагальнення і поглиблення знань учнів про об'єкти, виходячи в її пізнанні за межі безпосереднього сприйняття та ігнорування неістотного.

Успіх навчання багато в чому залежить від можливості і якості пам'яті самого учня. Разом з тим саме ці можливості та їх розвиток значною мірою визначає характер навчання, те, наскільки під час його організації вчитель враховує закономірності пам'яті, які умови створює для її роботи і розвитку. П.І.Зінченко наголошував, що «погана пам'ять – це вина не лише природи, а насамперед її хазяїна, який не докладає достатніх зусиль для поліпшення її, і тих, чийм безпосереднім обов'язком є виховання людини – у тому числі її пам'яті – батьків, учителів».[2;135-136]

Завдання вчителя полягає в тому, щоб забезпечити умови, необхідні для розвитку й ефективного використання як мимовільної, так і довільної пам'яті в процесі навчання. Цьому, на думку більшості вчених, може сприяти використання опорних конспектів (сигналів), головна мета яких, як зазначав В.Ф.Шаталов, полягає у «викладенні навчального матеріалу таким чином, щоб на основі логічних зв'язків навчальний матеріал став доступним, закарбувався у довготривалій пам'яті». [2;145-146]

Досвід засвідчив, що складання опорного конспекту з допомогою символів і знаків з підписами відповідних термінів і понять під час вивчення нового матеріалу, демонстрація його під час систематизації знань дає реальну можливість зробити процес формування понять цілісним і ефективним. Але з опорним конспектом учнів потрібно ще й навчити та привчити правильно працювати. Ця методика складається з трьох основних етапів, які включають в себе: навчання оформлення опорного конспекту, самостійну роботу учнів по складанню того самого опорного конспекту та самостійне вивчення нового матеріалу і оформлення його у вигляді опорного конспекту. Адже, коли учні вивчають новий матеріал за допомогою якихось певних значків, то в них у пам'яті залишається більше матеріалу, ніж від монотонної розповіді вчителя на уроці. Як казали стародавні римляни, «*verba volant scripta manent*» (слова відлітають, а написане залишається).

Література

1. Боднарівська Н.А. Допомога учням в опануванні біологічними поняттями // Біологія, – №8, березень 2008 р.
2. Загальна психологія: Хрестоматія: Навч. посібник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін.– К.: Каравела, 2007 р. – 640 с.
3. Закон України «Про загальну середню освіту» (1991 р.)
4. Концепція загальної середньої освіти (2001 р.)
5. Концепція профільного навчання в старшій школі (2003 р.)
6. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.)
7. Шиян Н.І. Реформування старшої школи / Мальченко Г. Профільне навчання з хімії. – К.: Шкільний світ, 2005 р.